

UZASADNIENIE

Potrzeba uregulowania sytuacji cudzoziemców przebywających na terytorium Polski nielegalnie, a zamieszkujących w naszym kraju od dłuższego czasu, ujawniła się w trakcie prac nad dokumentem Polityka Migracyjna Polski – stan obecny i postulowane działania, opracowywanym w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji. Zalegalizowanie pobytu takich cudzoziemców w ramach kolejnej abolicji wskazuje się jako jedno z możliwych działań skierowanych na przeciwdziałanie nielegalnej migracji, a także na ograniczenie liczby przebywających na terytorium Polski imigrantów o nieuregulowanym statusie. Powyższe działanie umożliwi cudzoziemcowi zalegalizowanie pobytu czasowego lub w dalszej perspektywie stałego, pozwalając tym samym na wyjście z szarej strefy i umożliwienie stopniowej integracji ze społeczeństwem polskim.

W Polsce dotychczas dwukrotnie (w 2003 i 2007 roku) zdecydowano się na wprowadzenie przepisów pozwalających na zalegalizowanie pobytu cudzoziemcom o nieuregulowanym statusie prawnym przy spełnianiu określonych ustawą kilku warunków. Wypełnienie tych warunków (m.in. konieczność udowodnienia spełnienia przesłanki w postaci nieprzerwanego pobytu w Polsce), od spełniania których zależne było zalegalizowanie pobytu nielegalnie przebywających w Polsce imigrantów, okazało się dla wielu cudzoziemców zbyt trudne. Także ich obawy co do rzeczywistych intencji ustawodawcy sprawiły, iż abolicje objęły swoim zasięgiem stosunkowo niedużą część cudzoziemców.

Potrzeba przeprowadzenia kolejnej akcji abolicyjnej wynika ponadto z oczekiwań społecznych wyrażanych m.in. przez środowiska imigrantów (apel komitetu „Imigranci na rzecz abolicji” z dnia 22 października 2010 r. skierowany do Parlamentu, Kancelarii Prezydenta RP oraz Prezesa Rady Ministrów), organizacje pozarządowe (Helsińska Fundacja Praw Człowieka) oraz kręgi parlamentarne (Dezyderat nr 18 Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie abolicji dla nielegalnych imigrantów uchwalony na posiedzeniu w dniu 6 maja 2010 r.).

Na potrzebę ponownego, kompleksowego uregulowania sytuacji cudzoziemców przebywających nielegalnie na terytorium Polski, a zamieszkujących w naszym kraju od dłuższego czasu, wskazywał także Rzecznik Praw Obywatelskich, ostatnio w lutym 2011 r.

Początkowo wydanie przepisów abolicyjnych było planowane w ramach nowej ustawy o cudzoziemcach. Jednakże prace nad założeniami do nowej ustawy, zważywszy na jej obszerność i skomplikowany charakter, przedłużają się. Stąd chcąc zadośćuczynić oczekiwaniom pilnego przeprowadzenia akcji abolicyjnej, wyrażanym przez tak wiele środowisk, zdecydowano o włączeniu stosownych przepisów do projektu ustawy o zmianie ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2009 r. Nr 189, poz. 1472, z 2010 r. Nr 81, poz. 531 oraz z 2011 r. Nr 73, poz. 390) oraz ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2006 r. Nr 234, poz. 1694, z późn. zm.), co spowodowało konieczność zmiany jej tytułu.

Obecnie projektowane przepisy o charakterze abolicyjnym mają umożliwić zalegalizowanie pobytu jak największej liczbie cudzoziemców nielegalnie przebywających w Polsce. Z uwagi na powyższe projektowane przepisy nie powinny nakładać na cudzoziemców obowiązku spełnienia zbyt wielu przesłanek uzyskania zezwolenia na pobyt oraz nie powinny stwarzać nadmiernych barier dla osiągnięcia tego celu.

W projekcie przyjęto zatem, że podstawowym wymogiem dla uzyskania zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony w trybie abolicji będzie nieprzerwany pobyt na terytorium Polski. Co do zasady powinien on trwać co najmniej od dnia 20 grudnia 2007 r., i być nielegalny w dniu wejścia w życie ustawy. W przypadku cudzoziemców, w stosunku do których została wydana decyzja o odmowie nadania statusu uchodźcy, w której orzeczono o wydaleniu przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, wymogiem będzie nieprzerwany pobyt co najmniej od dnia 1 stycznia 2010 r. Z wnioskiem o udzielenie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony w trybie abolicji będą ponadto mogli wystąpić ci cudzoziemcy, wobec których w dniu 1 stycznia 2010 r. trwało postępowanie w sprawie nadania statusu uchodźcy wszczęte na skutek kolejnego wniosku złożonego przez cudzoziemca.

Tak więc osoby, które nie ubiegały się o nadanie statusu uchodźcy, aby skorzystać z projektowanej abolicji, powinny przybyć na terytorium Polski przed datą rozpoczęcia stosowania przez Polskę w pełni dorobku prawnego Schengen. Założono bowiem, że z tej instytucji powinni skorzystać cudzoziemcy, którzy przybyli do naszego kraju, zanim została zniesiona w stosunku do Polski kontrola na granicach wewnętrznych państw obszaru Schengen. Odstępstwo co do tej daty dotyczy cudzoziemców ubiegających się o status

uchodźcy, tak aby abolicja uwzględniła także, zwiększony w 2009 r. względem lat ubiegłych, napływ imigrantów z terytoriów Federacji Rosyjskiej oraz Gruzji.

W celu uproszczenia postępowania dowodowego w projekcie przyjęto domniemanie, że pobyt cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej będzie się uważać za nieprzerwany, jeżeli nic innego nie będzie wynikać ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego lub okoliczności sprawy.

Odstąpiono od wymogów, które zastosowano w ramach poprzednich takich akcji z lat 2003 i 2007/2008, dotyczących zamieszkania i możliwości wykonywania pracy lub posiadania dochodów lub mienia wystarczającego na pokrycie kosztów utrzymania i leczenia cudzoziemca oraz członków jego rodziny pozostających na jego utrzymaniu przez okres 1 roku.

Wniosek o udzielenie tego zezwolenia cudzoziemiec powinien złożyć w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy. Taki termin ma umożliwić skorzystanie z wprowadzanej akcji regularyzacyjnej możliwie dużej liczbie cudzoziemców spełniających wymagane kryteria.

W przypadku złożenia przez cudzoziemca wniosku o udzielenie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony w przewidzianym przepisami sześciomiesięcznym terminie, wojewoda będzie zamieszczał w dokumencie podróży stempel potwierdzający złożenie wyżej wymienionego wniosku. Powyższy stempel będzie zamieszczany w dokumencie podróży cudzoziemca tylko w przypadku, jeżeli wniosek nie zawiera braków formalnych lub braki formalne zostały uzupełnione w terminie. Pobyt cudzoziemca w czasie postępowania administracyjnego w sprawie udzielenia zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony będzie uważany za legalny aż do czasu wydania ostatecznej decyzji w sprawie. Powyższa regulacja nie będzie miała zastosowania w przypadku zawieszenia postępowania administracyjnego na wniosek cudzoziemca.

Cudzoziemcowi będzie się odmawiało udzielenia zezwolenia na pobyt czasowy w ww. trybie, gdy:

- 1) nie spełnia wymogów do udzielenia tego zezwolenia;
- 2) jego dane znajdują się w Systemie Informacyjnym Schengen do celów odmowy wjazdu i zostały wpisane przez inne państwo obszaru Schengen;
- 3) w postępowaniu w sprawie udzielenia tego zezwolenia złożył wniosek lub przedstawił dokumenty zawierające nieprawdziwe dane osobowe lub fałszywe informacje lub w celu

użycia za autentyczny, podrobił lub przerobił dokument bądź użył takich dokumentów jako autentycznych;

- 4) wymagają tego względy obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego lub interes Rzeczypospolitej Polskiej;
- 5) jego dane znajdują się w wykazie cudzoziemców, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest niepożądany i zostały tam umieszczone z uwagi na względy obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego lub interes Rzeczypospolitej Polskiej.

W toku postępowania od cudzoziemca będą pobierane dane biometryczne. Cudzoziemiec ubiegający się o udzielenie ww. zezwolenia powinien posiadać ważny dokument podróży. W szczególnie uzasadnionym przypadku będzie mógł przedstawić inny dokument potwierdzający jego tożsamość.

W przypadku gdy dane cudzoziemca ubiegającego się o zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony w trybie abolicji znajdują się w wykazie cudzoziemców, których pobyt jest na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej niepożądany, wojewoda będzie obowiązany zwrócić się do Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców, z wnioskiem o przekazanie informacji o podstawie umieszczenia danych cudzoziemca w wykazie. Projektowane regulacje prawne stanowiąc będą *lex specialis* w stosunku do art. 133 ust. 5 ustawy o cudzoziemcach. Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców udzieli wojewodzie informacji o figurowaniu danych cudzoziemca w wykazie, terminie obowiązywania wpisu, podstawie prawnej, a także o uzasadnieniu faktycznym dokonania takiego wpisu. W przypadku wpisów umieszczonych na podstawie art. 128 ust. 1 pkt 6 ustawy o cudzoziemcach, Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców będzie informował tylko o danych cudzoziemca w wykazie, o terminie obowiązywania wpisu oraz o podstawie prawnej wpisu. Nie będzie natomiast udzielać wojewodzie informacji o okolicznościach faktycznych, które uzasadniały dokonanie takiego wpisu.

W projekcie przewidziano, iż zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony w trybie abolicji będzie udzielane na okres 2 lat. Jak pokazują doświadczenia poprzednich dwóch abolicji, okres 1 roku był zbyt krótki.

W tym okresie cudzoziemiec będzie miał możliwość uregulowania swojej sytuacji w Polsce. Okres pobytu na podstawie ww. zezwolenia nie będzie zaliczany do okresu pobytu uprawniającego do uzyskania zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego WE. W celu

uzyskania następnego zezwolenia na pobyt czasowy, cudzoziemiec będzie mógł skorzystać ze zwykłego trybu.

W trakcie pobytu na podstawie zezwolenia udzielonego w trybie abolicji cudzoziemiec będzie uprawniony do podjęcia zatrudnienia bez zezwolenia na podstawie umowy o pracę.

Ponadto projektowane przepisy przewidują, iż decyzja o udzieleniu zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony w trybie abolicji spowoduje wygaśnięcie z mocy prawa decyzji orzekających o zobowiązaniu do opuszczenia Polski lub decyzji o wydaleniu z tego terytorium oraz zawartych w innych decyzjach orzeczeń o zobowiązaniu do opuszczenia Polski oraz orzeczeń o wydaleniu z Polski. Powyższe rozwiązanie wyeliminuje z obrotu prawnego decyzje, które nie zostały wykonane, i zapobiegnie sytuacji, w której cudzoziemiec posiadający zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony w trybie abolicji jest jednocześnie zobligowany do opuszczenia Polski, zgodnie z postanowieniami wskazanych wyżej decyzji. Powyższy zabieg pozwoli również na wykreślenie danych cudzoziemca z wykazu cudzoziemców, których pobyt na terytorium Polski jest niepożądany. Ponadto projektowana regulacja prawna przewiduje obowiązek wykreślenia danych cudzoziemca, który zalegalizował swój pobyt w ramach akcji abolicyjnej, jeżeli podstawa wpisania jego danych do wykazu była inna niż wydanie wobec niego opisanych wyżej decyzji. W celu sprawnej realizacji obowiązków związanych z wykreśleniem danych cudzoziemca z wykazu, wojewoda będzie przekazywał Szefowi do Spraw Cudzoziemców odpisy ostatecznych decyzji o udzieleniu zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony.

Projektowane przepisy abolicji przewidują również szczególne rozwiązania dotyczące cofania wyżej wymienionego zezwolenia z uwagi na fakt, iż ogólne przepisy ustawy o cudzoziemcach nie mogłyby mieć w tym przypadku zastosowania. Zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony będzie cofane, gdy:

- 1) będą wymagać tego względy obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego lub interes Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) cudzoziemiec w postępowaniu w sprawie udzielenia tego zezwolenia złożył wniosek lub przedstawił dokumenty zawierające nieprawdziwe dane osobowe lub fałszywe informacje lub w celu użycia za autentyczny, podrobił lub przerobił dokument bądź używał takiego dokumentu jako autentycznego;
- 3) cudzoziemiec opuści na stałe terytorium naszego kraju.

Projekt ustawy przewiduje również, iż w postępowaniu w sprawie udzielenia lub

cofnięcia zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony w trybie abolicyjnym nie będą miały zastosowania wszystkie przepisy rozdziału 4 ustawy o cudzoziemcach regulujące kwestie zezwoleń na zamieszkanie na czas oznaczony. Do procedury abolicyjnej będą stosowane jedynie przepisy ustawy o cudzoziemcach, regulujące kwestie proceduralne udzielania zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony. Powyższy zabieg ma na celu podkreślenie szczególności projektowanych rozwiązań prawnych i zapewnienie sprawności prowadzonych postępowań administracyjnych.

Ponadto przewiduje się, iż w postępowaniu w sprawie udzielenia lub cofnięcia zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony w trybie abolicyjnym, przy wykonywaniu czynności mających na celu ustalenie, czy w postępowaniu w sprawie udzielenia tego zezwolenia został złożony wniosek lub zostały przedstawione dokumenty zawierające nieprawdziwe dane osobowe lub fałszywe informacje lub w celu użycia za autentyczny, cudzoziemiec podrobił lub przerobił dokument bądź używał takiego dokumentu jako autentycznego, nie będzie miał zastosowania art. 79 Kodeksu postępowania administracyjnego.

Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej określa zasady, warunki i tryb udzielania cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz organy właściwe w tych sprawach. Z ustawy wynika, że ochrona może być udzielona przez nadanie statusu uchodźcy, udzielenie ochrony uzupełniającej, azylu, ochrony czasowej oraz zgody na pobyt tolerowany. Status uchodźcy jest podstawową formą ochrony, stąd każdy wniosek o udzielenie ochrony traktowany jest jak wniosek o nadanie statusu uchodźcy, czyli wniosek o udzielenie ochrony przewidzianej w przepisach prawa międzynarodowego, tj. Konwencji dotyczącej statusu uchodźcy, sporządzonej w Genewie dnia 28 lipca 1951 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 119, poz. 515 i 516). Status uchodźcy i ochronę uzupełniającą zalicza się do tzw. ochrony międzynarodowej. Zgoda na pobyt tolerowany wprawdzie nie jest zaliczana do ochrony międzynarodowej, ale jest instytucją polskiego prawa, a okoliczności uzasadniające jej udzielenie mogą wyjść na jaw w toku postępowania o nadanie statusu uchodźcy, gdy kończy się ono wydaniem decyzji, w której orzeka się o wydaleniu cudzoziemca.

Ustawa reguluje także kwestie dotyczące pomocy udzielanej cudzoziemcom w czasie trwania postępowania o nadanie statusu uchodźcy, wskazując m.in. poszczególne rodzaje pomocy, ich zakres oraz zasady udzielania i pozbawiania cudzoziemców tej pomocy.

Projektowana ustawa ma przede wszystkim na celu wprowadzenie rozwiązań prawnych, w konsekwencji których możliwe będzie udzielenie pomocy i włączenie w proces preintegracji cudzoziemców, którzy zostaną przeniesieni do Polski w ramach przesiedlenia lub relokacji. Kwestie te były od dawna przedmiotem dyskusji na forum europejskim. Przesiedlenia, obok integracji w kraju pobytu i dobrowolnych powrotów do kraju pochodzenia, stanowią jedno z tzw. „trwałych rozwiązań sytuacji uchodźczej” zalecanych przez Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR) i inne podmioty międzynarodowej polityki azylowej jako pożądany końcowy etap postępowań związanych z uchodźcami. W ostatnich latach organizacje i instytucje międzynarodowe kładą coraz większy nacisk na włączanie się poszczególnych państw do akcji przesiedleń uchodźców lub innych osób wymagających ochrony międzynarodowej, z pierwszych krajów azylu, gdzie aktualnie przebywają, i gdzie nie mogą uzyskać wystarczającej ochrony, do państw zapewniających wyższy standard takiej ochrony. Przesiedlenie uchodźców spoza terytorium UE jest środkiem o charakterze humanitarnym oraz wyrazem solidarności UE z krajami trzecimi. Z kolei relokacja, jako szczególna forma przesiedleń wewnątrz UE, ma przede wszystkim na celu podział pomiędzy państwa członkowskie UE obciążeń z tytułu utrzymania cudzoziemców. U podstaw takiego działania znajduje się przede wszystkim solidarność państw członkowskich UE i wzajemne wsparcie w nieprzewidywalnych sytuacjach (np. nagły napływ cudzoziemców z państw trzecich). Z uwagi na powyższe podejmowane są różnego rodzaju inicjatywy w zakresie przesiedleń szeroko rozumianych, w tym m. in. program pilotażowy „Relokacja beneficjentów ochrony międzynarodowej przebywających obecnie na Malcie przez inne państwa członkowskie UE”. Udział w tym programie zgłosiły m.in. Francja, Luksemburg, Portugalia, Słowacja, Słowenia, Wielka Brytania i Niemcy. Polska również zadeklarowała włączenie się w program pilotażowy relokacji. Ten gest solidarności wobec Malty, jako państwa znajdującego się pod presją migracyjną, ma duże znaczenie dla Polski również ze względu na fakt, że Polska jako państwo znajdujące się na obrzeżach Wspólnoty może w przyszłości znaleźć się w podobnej sytuacji. Ani relokacja, ani przesiedlenie, nie zostały dotąd uregulowane przepisami prawa Unii Europejskiej.

Przyjęcie przez Polskę uchodźców w ramach przesiedlenia lub relokacji powinno odbywać się w sposób świadomy i planowy, z uwzględnieniem możliwości państwa polskiego w tym zakresie. Stąd, zgodnie z projektowanymi regulacjami, Rada Ministrów będzie mogła, w drodze rozporządzenia, określić liczbę cudzoziemców, którzy mogą być przesiedleni lub relokowani na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w danym roku lub

latach, a także państwa, z których będą oni przybywać, wysokość środków przeznaczonych do pokrycia kosztów przesiedlenia lub relokacji, w tym: kosztów związanych z czynnościami podejmowanymi przez organy poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, kosztów pomocy świadczonej cudzoziemcom przesiedlonym lub relokowanym i kosztów związanych z ich integracją oraz źródła pokrycia tych kosztów. Podobne rozwiązanie funkcjonuje już w nowelizowanej ustawie, w ramach instytucji ochrony czasowej; Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, może udzielić ochrony czasowej cudzoziemcom masowo przybywającym do Rzeczypospolitej Polskiej, którzy opuścili swój kraj pochodzenia lub określony obszar geograficzny z powodu obcej inwazji, wojny, wojny domowej, konfliktów etnicznych lub rażących naruszeń praw człowieka. Przewiduje się, że rozporządzenie dotyczące przesiedlenia lub relokacji będzie miało charakter incydentalny i będzie wydawane w miarę potrzeby. Decyzję tę Rada Ministrów będzie podejmować dopiero w przypadku zaistnienia potrzeby przyjęcia cudzoziemców niemogących skutecznie korzystać z ochrony międzynarodowej państwa, w którym taka ochrona została im przyznana, lub państwa, w którym aktualnie przebywają. Alternatywnym powodem sięgnięcia po tego typu rozwiązania będzie potrzeba włączenia się Polski do działań w celu podziału pomiędzy państwa członkowskie UE obciążeń z tytułu utrzymania cudzoziemców w razie nagłych napływów cudzoziemców z państw trzecich, po wnikliwej analizie możliwości państwa polskiego, zarówno tych finansowych, jak i związanych z zapewnieniem zabezpieczenia socjalnego.

Z dotychczasowych doświadczeń wynika, że proces relokacji poprzedza wystosowany do państw członkowskich Unii Europejskiej apel państwa, na którego terytorium znajdują się cudzoziemcy objęci ochroną międzynarodową, o solidarną pomoc i przejęcie przez nie części uchodźców. W przypadku przesiedleń inicjatywa zmierzająca do przeniesienia cudzoziemców z kraju trzeciego na terytorium innych państw, które będą w stanie zapewnić im skuteczniejszą ochronę, rozumianą jako ochronę międzynarodową, należy do UNHCR. Najczęściej zaangażowane są w przygotowanie tych procesów organy, które w danych państwach zajmują się sprawami uchodźców. W przypadku Polski jest to Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców nadzorowany przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Zważywszy na to, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji będzie organem, który będzie opracowywał projekt rozporządzenia i przedkładał go do rozpatrzenia przez Radę Ministrów.

Aby spełnić zalecane przez UNHCR standardy ochrony i zapewnić cudzoziemcom ochronę przed wydaleniem, uznano, że najwłaściwszą formą legalizowania pobytu osób, które

mogłyby podlegać przesiedleniu lub relokacji, będzie nadawanie im statusu uchodźcy lub udzielenie im ochrony uzupełniającej. Takie podejście dotyczyć będzie nie tylko cudzoziemców przesiedlanych, którzy objęci są ochroną na podstawie mandatu UNHCR, ale także cudzoziemców relokowanych, którzy są już objęci ochroną międzynarodową (status uchodźcy lub ochrona uzupełniająca) przez państwo członkowskie, na terytorium którego przebywają. W tym celu w projekcie ustawy przyjęto takie rozwiązania, które pozwolą przeprowadzić znaczną część postępowania poza granicami kraju w miejscach, w których cudzoziemcy się znajdują. Postępowanie to będzie prowadzone zgodnie z przepisami prawa międzynarodowego. Pozwoli to skrócić czas trwania takich postępowań oraz zapewni, że do Polski będą relokowani lub przesiedlani tylko tacy cudzoziemcy, którzy spełniają warunki do nadania statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej, określone w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Tym samym zostanie także wyeliminowane ryzyko ewentualnej konieczności wydalenia relokowanego lub przesiedlonego cudzoziemca, w razie gdyby postępowanie zakończyć się miało odmową nadania statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej.

Zgodnie z przyjętą koncepcją do cudzoziemców podlegających relokacji lub przesiedleniu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej stosować się będzie odpowiednio przepisy działu II z uwzględnieniem zmian wynikających z dodawanego rozdziału 5a. W przypadku cudzoziemca zakwalifikowanego do przesiedlenia lub relokacji, funkcjonariusz Straży Granicznej będzie wykonywał czynności, o których mowa w art. 29 ust. 1, z wyłączeniem czynności określonych w pkt 3 lit. c, pkt 4, i niezwłocznie przekazywał wnioski w celu rozpatrzenia Szefowi Urzędu. Jedną z takich czynności jest zapewnienie przeprowadzenia badań lekarskich i niezbędnych zabiegów sanitarnych ciała i odzieży wnioskodawcy i osoby, w imieniu której wnioskodawca występuje. Zgodnie z art. 29 ust. 5 organ przyjmujący wniosek zawiadamia państwowego inspektora sanitarnego, właściwego ze względu na miejsce złożenia wniosku o nadanie statusu uchodźcy, o odmowie poddania się badaniom lekarskim i zabiegom sanitarnym przez wnioskodawcę lub osobę, w imieniu której wnioskodawca występuje. W przypadku cudzoziemca zakwalifikowanego do przesiedlenia lub relokacji, który odmówi takich badań i zabiegów, nie jest możliwe wskazanie państwowego inspektora sanitarnego właściwego do przyjęcia takiego zawiadomienia, zgodnie z zasadą określoną w art. 29 ust. 5. Należy bowiem pamiętać, że w przypadku cudzoziemców podlegających przesiedleniu lub relokacji znaczna część postępowania będzie odbywać się poza granicami kraju w miejscach, w których ci cudzoziemcy się znajdują. W związku z tym proponuje się wprowadzenie regulacji, zgodnie z którą funkcjonariusz

Straży Granicznej będzie zawiadamiał państwowego inspektora sanitarnego, właściwego ze względu na miejsce wjazdu cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o odmowie poddania się badaniom lekarskim i zabiegom sanitarnym cudzoziemca zakwalifikowanego do przesiedlenia lub relokacji, lub osoby, w imieniu której cudzoziemiec ten występuje.

Skróceniu okresu postępowania sprzyjać będzie uregulowanie procedury przyjęcia wniosku i przesłuchania poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, a także skrócenie do 14 dni terminu na przekazanie informacji przez Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz inne organy, czy wobec wnioskodawcy lub osoby, w imieniu której wnioskodawca występuje zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 19 ust. 1 pkt 3 lub ust. 2, art. 20 ust. 1 pkt 2, ust. 2 lub 3 lub w art. 97 ust. 1a ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Z uwagi na to, że wniosek będzie przyjmowany w państwie, w którym cudzoziemiec przebywa, konieczne stanie się uregulowanie wydania pierwszego tymczasowego zaświadczenia tożsamości cudzoziemca i ustalenie początku okresu jego ważności – 30 dni od dnia wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Planowane miejsce przyjęcia wniosku wpływa także na to, w jaki sposób postępować się będzie z posiadany przez relokowanego lub przesiedlonego cudzoziemca dokumentem podróży. Przekazanie go do depozytu Szefowi Urzędu do Spraw Cudzoziemców nastąpi nie jak w trybie zwykłym przy przyjęciu wniosku, ale po przyjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. W sytuacjach szczególnych, związanych z zagrożeniem życia lub zdrowia cudzoziemca, opieka medyczna będzie przysługiwać od dnia przyjazdu relokowanego lub przesiedlanego cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Cudzoziemcy podlegający przesiedleniu lub relokacji często nie posiadają dokumentów podróży, co utrudnia organizację ich przemieszczenia na terytorium Polski w sposób odpowiadający ustalonym przez prawo zasadom. Aby wyeliminować ten problem proponuje się także zmianę ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach w taki sposób, aby możliwe stało się wydawanie takim osobom tymczasowego polskiego dokumentu podróży uprawniającego do jednokrotnego wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Oprócz wprowadzenia regulacji umożliwiających przeprowadzenie przesiedlenia lub relokacji cudzoziemców, zachodzi potrzeba wprowadzenia do przedmiotowej ustawy także innych rozwiązań prawnych, wynikających przede wszystkim z doświadczeń zebranych w trakcie jej stosowania, jak również potrzeba dokonania zmian w przepisach, których

brzmienie budziło wątpliwości interpretacyjne tej natury, że jedynie zmiana tych przepisów pozwoli na właściwe stosowanie zawartych w nich norm prawnych.

Dotychczasowe doświadczenia, w tym również organizacji pozarządowych, wskazują, że pomoc udzielana cudzoziemcom ubiegającym się o nadanie statusu uchodźcy na podstawie obowiązujących przepisów ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej niejednokrotnie jest niewystarczająca. Mając na względzie sytuację tych cudzoziemców, w świetle dotychczasowej praktyki zaistniała potrzeba wprowadzenia regulacji, które poprawią poziom udzielanej cudzoziemcom pomocy i zwiększą dostępność świadczeń dla cudzoziemców. Jednocześnie należało wprowadzić takie rozwiązania, które uniemożliwią nadużywanie przez cudzoziemców pomocy udzielanej w trakcie postępowania w sprawie nadania statusu uchodźcy, a tym samym uniemożliwią niepotrzebne obciążenie Skarbu Państwa.

Doprecyzowania wymagały przepisy regulujące postępowanie w sprawie nadania statusu uchodźcy w celu usprawnienia tego postępowania oraz usunięcia wątpliwości powstałych w trakcie stosowania ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zgłaszanych zarówno przez organy administracji publicznej, jak i organizacje pozarządowe. Konieczne były również zmiany organizacyjne związane z odebraniem organom Policji kompetencji w zakresie zatrzymania cudzoziemca oraz umieszczenia go w strzeżonym ośrodku lub areszcie w celu wydalenia, jak również przedłużaniem pobytu w takim ośrodku lub areszcie i przyznaniem wyłącznych kompetencji w tym zakresie organom Straży Granicznej. Pozwoli to na przejrzyste i niebudzące żadnych wątpliwości wskazanie właściwości odpowiednich organów do występowania z wnioskiem do sądu o umieszczenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku (lub zastosowania wobec niego aresztu w celu wydalenia), a w szczególności do występowania z wnioskiem o przedłużenie pobytu cudzoziemca w obiektach detencyjnych administrowanych przez Straż Graniczną.

Proponuje się również zmiany w zakresie wydawania decyzji o przekazaniu i o umorzeniu postępowania w przypadku istnienia okoliczności uzasadniających przekazanie cudzoziemca na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 343/2003. W świetle obowiązujących przepisów, jeżeli w toku postępowania w sprawie nadania statusu uchodźcy zachodzą okoliczności uzasadniające przekazanie cudzoziemca lub osoby, w imieniu której on występuje, innemu państwu członkowskiemu, odpowiedzialnemu za rozpatrzenie wniosku o nadanie statusu uchodźcy na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 343/2003 to na organie prowadzącym postępowanie ciąży obowiązek wydania decyzji o ich przekazaniu

i o umorzeniu postępowania. Takie brzmienie przepisu sugeruje swoisty automatyzm działania organu, w sytuacji gdy zachodzą okoliczności uzasadniające przekazanie cudzoziemca lub osoby, w imieniu której on występuje, innemu państwu członkowskiemu. W tym miejscu należy podkreślić, że aby przekazanie mogło dojść do skutku, oprócz istnienia okoliczności uzasadniających przekazanie, konieczne jest wyrażenie zgody przez dane państwo członkowskie na przejęcie odpowiedzialności za rozpatrzenie wniosku o nadanie statusu uchodźcy, a w niektórych sytuacjach wyrażenie zgody członka rodziny przebywającego w tym państwie. Może zatem mieć miejsce taka sytuacja, że pomimo istnienia okoliczności uzasadniających przekazanie cudzoziemca innemu państwu członkowskiemu na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 343/2003, nie dojdzie do porozumienia między Rzeczpospolitą Polską a innym państwem członkowskim w zakresie przejęcia odpowiedzialności za rozpatrzenie wniosku o nadanie statusu uchodźcy. Konieczne wówczas będzie przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania statusu uchodźcy i wydanie decyzji merytorycznej. Zasadne jest w związku z tym wprowadzenie uregulowania, zgodnie z którym decyzja o przekazaniu wnioskodawcy lub osoby, w imieniu której on występuje, innemu państwu członkowskiemu, odpowiedzialnemu za rozpatrzenie wniosku o nadanie statusu uchodźcy na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 343/2003 i o umorzeniu postępowania była wydawana tylko wówczas, gdy państwo członkowskie zgadza się na przejęcie tych osób.

Z doświadczeń zebranych w trakcie obowiązywania ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wynika, że brak regulacji nakładającej na cudzoziemca wnioskującego o nadanie statusu uchodźcy obowiązek stawienia się, w określonym przepisami czasie, w ośrodku dla cudzoziemców prowadzonym przez Szefa Urzędu, skutkuje znacznym utrudnieniem w prowadzeniu postępowania (trudności z doręczaniem pism, przeprowadzeniem przesłuchania), przedłużaniem czasu jego trwania, a także dezorganizuje system udzielania świadczeń socjalnych i opieki medycznej. W związku z powyższym proponuje się wprowadzenie takiego obowiązku (podobne rozwiązanie funkcjonuje w Czechach), przy czym za realny termin jego wypełnienia przyjęto 2 dni od dnia przyjęcia wniosku przez organ przyjmujący wniosek.

W wyniku wprowadzenia obowiązku stawienia się cudzoziemca w ośrodku po przyjęciu wniosku, proponuje się uzupełnienie zakresu czynności organu przyjmującego wniosek o nadanie statusu uchodźcy o informowanie wnioskodawcy o adresie ośrodka, w którym musi się on stawić.

Z projektowanym obowiązkiem stawienia się cudzoziemca w ośrodku łączy się także propozycja uzupełnienia przesłanek umorzenia postępowania w sprawie nadania statusu uchodźcy. Zgodnie z obowiązującymi przepisami umorzenie postępowania w sprawie o nadanie statusu uchodźcy może nastąpić w przypadku, gdy cudzoziemiec opuścił ośrodek dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy na okres dłuższy niż 7 dni bez usprawiedliwionej przyczyny. Przepis ten może mieć zastosowanie tylko w odniesieniu do cudzoziemców, którzy przebywali w ośrodku, a następnie go opuścili. Przepisy ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nie przewidują w chwili obecnej umorzenia postępowania z powodu niestawienia się (w ogóle) cudzoziemca do ośrodka.

Za konieczne uznano również wskazanie okresu ważności zaświadczenia wydawanego cudzoziemcowi ubiegającemu się o nadanie statusu uchodźcy, jeżeli po upływie 6 miesięcy od dnia złożenia wniosku o nadanie statusu uchodźcy nie została wydana decyzja w pierwszej instancji i przyczyna niewydania decyzji w tym terminie nie leży po stronie cudzoziemca (tj. do dnia, w którym decyzja w sprawie o nadanie statusu uchodźcy stanie się ostateczna). Dodatkowo proponuje się zmianę treści tego zaświadczenia poprzez niewskazywanie przewidywanego terminu zakończenia postępowania w sprawie nadania statusu uchodźcy. Ma to przede wszystkim na celu usunięcie wątpliwości interpretacyjnych dotyczących możliwości podejmowania czy też kontynuowania legalnego zatrudnienia przez cudzoziemca ubiegającego się o nadanie statusu uchodźcy lub jego małżonka, w sytuacji gdy:

- 1) nadal nie została wydana decyzja w pierwszej instancji przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców, a termin przewidywanego zakończenia postępowania o nadanie statusu uchodźcy wskazany w zaświadczeniu już upłynął lub
- 2) po wydaniu decyzji w pierwszej instancji po upływie 6 miesięcy toczy się w jego sprawie postępowanie odwoławcze przed organem drugiej instancji.

Sformułowanie „przewidywany termin zakończenia postępowania w sprawie nadania statusu uchodźcy” jest jedynie terminem orientacyjnym, który często w praktyce bywa przekraczany. Bywają także takie sytuacje, w których organ rozpatrujący wniosek o nadanie statusu uchodźcy po przekroczeniu sześciomiesięcznego terminu, wyznacza przewidywany termin zakończenia sprawy i z różnych przyczyn nie dotrzymuje go, wyznaczając jednocześnie kolejny termin. Ponadto wprowadzenie rozwiązania polegającego na tym, że zaświadczenie jest ważne do dnia, w którym decyzja w sprawie o nadanie statusu uchodźcy stanie się ostateczna, tj. także w trakcie procedury odwoławczej, ma na celu wsparcie procesu

integracyjnego uchodźców, którzy poprzez podjęcie pracy w Polsce łatwiej i szybciej integrują się w naszym kraju. Integracja ekonomiczna jest podstawowym wymiarem procesu integracji, który pozwala i zachęca cudzoziemca do integracji w pozostałych wymiarach: społecznym, politycznym czy kulturowym.

Za niezbędne uznano również wprowadzenie rozwiązania polegającego na nieorzekaniu o wydaleniu w decyzji o odmowie nadania statusu uchodźcy, jeżeli cudzoziemiec jest już obowiązany do opuszczenia terytorium RP na podstawie decyzji o wydaleniu, która nie została wykonana. Stosownie do obowiązujących przepisów, w decyzji odmawiającej nadania statusu uchodźcy cudzoziemcowi lub osobie, w imieniu której ona występuje, orzeka się również o ich wydaleniu, jeżeli nie istnieją okoliczności uzasadniające udzielenie ochrony uzupełniającej albo zgody na pobyt tolerowany. Jedyne wyjątek, jaki przewiduje ustawa w obowiązku zamieszczenia takiego orzeczenia, jest obecnie przypadek, w którym cudzoziemiec jest już obowiązany do opuszczenia terytorium Polski na podstawie decyzji o wydaleniu, której wykonanie zostało wstrzymane w związku ze wszczęciem postępowania o nadanie statusu uchodźcy bądź złożeniem przez cudzoziemca kolejnego wniosku o nadanie statusu uchodźcy. Wstrzymanie decyzji o wydaleniu w związku z wszczęciem postępowania o nadanie statusu uchodźcy następuje z mocy prawa. Natomiast gdy cudzoziemiec złożył kolejny wniosek o nadanie statusu uchodźcy, Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców może wstrzymać wykonanie decyzji o wydaleniu, jeżeli przemawia za tym słuszny interes strony, nie jest to sprzeczne z interesem społecznym i złożenie kolejnego wniosku nie nastąpiło w celu opóźnienia wydania decyzji o wydaleniu czy też opóźnienia lub zakłócenia wykonania takiej decyzji. W takim przypadku cudzoziemiec musi wystąpić z wnioskiem o wstrzymanie wykonania decyzji o wydaleniu.

Wprowadzenie rozwiązania polegającego na nieorzekaniu o wydaleniu w decyzji o odmowie nadania statusu uchodźcy, jeżeli cudzoziemiec jest już obowiązany do opuszczenia terytorium RP na podstawie decyzji o wydaleniu, która nie została wykonana, pociąga za sobą konieczność dokonania zmian w tym zakresie w innych przepisach.

Zgodnie z obowiązującym stanem prawnym, małoletniego bez opieki, wobec którego w decyzji o odmowie nadania statusu uchodźcy orzeczono o wydaleniu, pozostawia się w placówce opiekuńczo-wychowawczej do czasu przekazania go organom lub organizacjom kraju pochodzenia, do których zadań statutowych należą sprawy małoletnich. Poza regulacją tak brzmiącego przepisu pozostają przypadki, gdy w decyzji o odmowie nadania statusu uchodźcy nie orzeka się o wydaleniu. Jest oczywiste, że bez względu na to, czy małoletni po

zakończeniu postępowania o nadanie statusu uchodźcy będzie podlegał wydaleniu z mocy orzeczenia zawartego w decyzji kończącej to postępowanie, czy też na podstawie wcześniejszej decyzji o wydaleniu, jego pozycja nie powinna się różnić. W obu przypadkach powinien pozostawać w placówce opiekuńczo-wychowawczej do czasu przekazania go organom lub organizacjom kraju pochodzenia. Zmieniona norma prawna powinna objąć wszystkie te sytuacje.

Z doświadczeń związanych z wydalaniem cudzoziemców po zakończeniu postępowania o nadanie statusu uchodźcy wynika potrzeba uregulowania kwestii ponoszenia kosztów takich wydaleń. Ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nie zawiera wyraźnych regulacji w tej materii a w zakresie orzekania o wydaleniu odsyła jedynie do przepisów ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach, dotyczących postępowania w sprawie wydalenia. Rozważając zasadność przyjęcia do cudzoziemców podlegających wydaleniu po zakończeniu postępowania uchodźczego, rozwiązań stosowanych do orzekania o kosztach wydalenia na podstawie ustawy o cudzoziemcach, uznano, że nie przyniosą one pożądaných efektów. Należy zauważyć, że egzekucja należności z tytułu kosztów wydalenia od tej grupy cudzoziemców jest czysto iluzoryczna, skoro ze względu na ich trudną sytuację materialną po opuszczeniu kraju pochodzenia państwo udziela im pomocy socjalnej i opłaca świadczenia medyczne na zasadach określonych w ustawie. Dlatego też proponuje się, aby to z ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wynikała zasada, zgodnie z którą koszty wydalenia cudzoziemca są finansowane z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw wewnętrznych. Nierealnym byłoby założenie, że cudzoziemiec ubiegający się o nadanie statusu uchodźcy w Polsce i korzystający na tej podstawie z pomocy udzielanej przez państwo polskie będzie w stanie pokryć koszty swojego wydalenia w przypadku zakończenia postępowania orzeczeniem o wydaleniu.

W celu usunięcia wątpliwości interpretacyjnych proponuje się zmianę redakcji przepisu, zgodnie z którym zatrzymania można dokonać w przypadku, gdy wnioskodawca lub osoba, w imieniu której wnioskodawca występuje, nielegalnie przekroczyli lub usiłowali przekroczyć granicę, chyba że przybyli bezpośrednio z terytorium, na którym istnieją okoliczności uzasadniające ich obawę przed prześladowaniem w rozumieniu art. 13 lub doznaniem poważnej krzywdy w rozumieniu art. 15, i wjechali na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub przebywają na tym terytorium bez zezwolenia, pod warunkiem że wnioski o nadanie statusu uchodźcy zostaną złożone niezwłocznie i przedstawione będą

wiarygodne przyczyny nielegalnego wjazdu lub pobytu. Za zasadne uznano zmianę tego przepisu, tak aby wynikało z niego, że nie jest możliwe zatrzymanie cudzoziemców, którzy przybyli bezpośrednio z terytorium, na którym ich życiu lub wolności zagrażało niebezpieczeństwo prześladowania lub ryzyko wyrządzenia poważnej krzywdy, przedstawili wiarygodne przyczyny nielegalnego wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i wnioski o nadanie statusu uchodźcy złożyli niezwłocznie po przekroczeniu granicy.

Za uzasadnione uznano również dokonanie zmian w zakresie przepisów określających tryb umieszczania cudzoziemca ubiegającego się o nadanie statusu uchodźcy w strzeżonym ośrodku lub areszcie w celu wydalenia oraz przedłużania pobytu w takim ośrodku lub areszcie. Obecne brzmienie przepisów rozdziału 6 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej budzi szereg wątpliwości w zakresie ustalenia właściwości organów do występowania z wnioskiem do sądu o umieszczenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku (lub zastosowania wobec niego aresztu w celu wydalenia), a także występowania z wnioskiem o przedłużenie pobytu cudzoziemca w obiektach detencyjnych administrowanych przez Straż Graniczną.

W obecnie obowiązującym stanie prawnym Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców może wystąpić do Straży Granicznej lub Policji z wnioskiem o zatrzymanie cudzoziemca ubiegającego się o nadanie statusu uchodźcy lub osoby, w imieniu której cudzoziemiec ten występuje, w przypadku gdy ich zachowanie zagraża bezpieczeństwu, zdrowiu lub życiu innych cudzoziemców przebywających w ośrodku dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy lub pracownikom ośrodka. Zgodnie z art. 87 ust. 3 ww. ustawy zatrzymanie cudzoziemca w powyższym przypadku dokonuje, na wniosek Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców, Straż Graniczna lub Policja, ale to Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców występuje do sądu z wnioskiem o umieszczenie ww. cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub areszcie w celu wydalenia. Dotychczasowa praktyka stosowania tych przepisów pokazała, że taki mechanizm współdziałania organów nie jest wystarczająco sprawny i szybki. Właściwszym rozwiązaniem organizacyjnym jest, aby organy, które dokonały zatrzymania cudzoziemca, występowały też z wnioskiem do sądu o umieszczenie go w strzeżonym ośrodku lub zastosowania wobec niego aresztu w celu wydalenia.

Ponadto proponuje się, aby zatrzymanie przez Straż Graniczną cudzoziemca w razie uzasadnionego podejrzenia o możliwości nadużycia postępowania w sprawie nadania statusu uchodźcy następowało na wniosek Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Wprowadzenie takiego trybu postępowania wynika z tego, że to Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców, jako

organ właściwy w sprawach nadawania statusu uchodźcy, rozpatrując wniosek i mając wgląd do akt danego postępowania, może ocenić, czy wniosek wskazuje na okoliczności usprawiedliwiające rozpatrywanie go w kierunku nadania statusu uchodźcy lub udzielenia ochrony uzupełniającej, czy też został złożony tylko i wyłącznie w celu uchylenia się od wykonania decyzji o wydaleniu. Naturalnie przesłanka ta podlega sprawdzeniu w postępowaniu przed sądem, który decyduje o umieszczeniu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub areszcie w celu wydalenia.

Kolejna zmiana ma polegać na odebraniu organom Policji kompetencji w zakresie zatrzymania cudzoziemca oraz umieszczenia go w strzeżonym ośrodku lub areszcie w celu wydalenia w postępowaniu w sprawie nadania statusu uchodźcy. Zgodnie z aktualnym stanem prawnym rola Policji w zakresie uregulowanym przepisami ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej ogranicza się do przypadków zatrzymywania cudzoziemców, którzy złożyli już wniosek o nadanie statusu uchodźcy w Rzeczypospolitej Polskiej, lub osób, w imieniu których cudzoziemiec występuje, oraz ewentualnego przedłużania pobytu w strzeżonym ośrodku lub areszcie w celu wydalenia, jeżeli takowy środek w stosunku do cudzoziemców zastosowano. Należy jednak zauważyć, że w większości przypadków – co do zasady – cudzoziemcy zatrzymywani są przez Straż Graniczną z chwilą składania wniosku, z uwagi na fakt, iż to do kompetencji (tylko i wyłącznie) właściwych organów Straży Granicznej należy przyjmowanie wniosków o nadanie statusu uchodźcy – zarówno na granicy, jak i na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Ponadto – zgodnie z art. 29 ust. 1 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej – to organ przyjmujący wniosek o nadanie statusu uchodźcy w Rzeczypospolitej Polskiej wykonuje szereg czynności dotyczących cudzoziemca (ustala tożsamość wnioskodawcy i osoby, w imieniu której wnioskodawca występuje, fotografuje wnioskodawcę i osobę, w imieniu której wnioskodawca występuje, oraz pobiera od nich odciski linii papilarnych), a także uzyskuje informacje dotyczące kraju pochodzenia, wiz lub zezwoleń na pobyt wydanych wnioskodawcy i osobie, w imieniu której wnioskodawca występuje, przez organy innych państw, trasy przejazdu do granicy i miejsca przekroczenia granicy, ubiegania się przez wnioskodawcę lub członka jego rodziny o nadanie statusu uchodźcy w innym państwie, imienia i nazwiska, daty i miejsca urodzenia, adresu miejsca zamieszkania i stopnia pokrewieństwa członka rodziny wnioskodawcy, który przebywa na terytorium innego państwa członkowskiego. Organ przyjmujący wniosek ustala

także, czy wnioskodawca i osoba, w imieniu której wnioskodawca występuje, posiadają dokumenty uprawniające do przekroczenia granicy lub czy przebywają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej legalnie oraz wykonują pozostałe czynności związane z faktem złożenia przez cudzoziemca wniosku (np. wydanie tymczasowego zaświadczenia tożsamości cudzoziemca, ewentualne przeprowadzenie kontroli osobistej oraz bagażu). W świetle powyższego to organ przyjmujący wniosek posiada informacje dotyczące cudzoziemca, pozwalające ustalić, czy zachodzą okoliczności uzasadniające zatrzymanie i umieszczenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub areszcie w celu wydalenia. Podobnie w sytuacji wnioskowania o przedłużenie pobytu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub areszcie w celu wydalenia, to organ, w którego właściwości pozostają cudzoziemcy umieszczeni we wskazanych placówkach, posiada informacje o etapach postępowania o nadanie statusu uchodźcy oraz zna inne okoliczności uzasadniające dalszy pobyt cudzoziemca w ośrodku detencyjnym. Należy także zauważyć, że administrowanie strzeżonymi ośrodkami oraz aresztami w celu wydalenia należy – od dnia 1 stycznia 2009 r. – do wyłącznej kompetencji właściwych organów Straży Granicznej. Biorąc powyższe pod uwagę, za zasadne uznano przeprowadzenie zmian mających na celu usprawnienie postępowania w sprawach zatrzymywania cudzoziemców składających wnioski o nadanie statusu uchodźcy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz ich pobytu w strzeżonym ośrodku lub areszcie w celu wydalenia, poprzez przyznanie wyłącznych kompetencji w tym zakresie Straży Granicznej, z uwagi na rolę, jaką pełnią jej organy w procesie składania przez cudzoziemców wniosków o ochronę oraz podczas pobytu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub areszcie w celu wydalenia.

Dostrzeżono również potrzebę wprowadzenia wyjątku od zasady osobistego odbioru dokumentu podróży przewidzianego w Konwencji Genewskiej. Zgodnie z obowiązującym stanem prawnym cudzoziemiec, któremu nadano status uchodźcy, odbiera dokument podróży przewidziany w Konwencji Genewskiej osobiście, a jedyny wyjątek dotyczy małoletniego. Przepis nie przewiduje działania w sytuacjach szczególnych, gdy zdarzenia losowe (np. choroba, wypadek za granicą) nie pozwalają na osobisty odbiór dokumentu. Proponuje się wprowadzenie odstępstwa od tej zasady w wyjątkowych sytuacjach losowych i działanie poprzez pełnomocnika na podstawie pełnomocnictwa szczególnego. W tym przypadku nie będzie stosowany przepis dotyczący sprawdzania przez osobę odbierającą dokument za pomocą czytnika elektronicznego, czy dane osobowe i dane biometryczne zamieszczone w tym dokumencie są zgodne ze stanem faktycznym.

W projekcie proponuje się ponadto wprowadzenie zmian do rozdziału 5 ustawy dotyczącego pomocy dla osób ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy. Proponowane regulacje mają na celu zwiększenie pomocy dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy, a także zakresu i dostępności świadczeń dla cudzoziemców. Jedną z propozycji mających na celu zwiększenie zakresu świadczeń dla cudzoziemców jest wprowadzenie możliwości udzielenia pomocy w przypadku przeniesienia się cudzoziemca do innego państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o nadanie statusu uchodźcy na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 343/2003. Zgodnie z przyjętą przez rozporządzenie zasadą państwem odpowiedzialnym za rozpatrzenie wniosku o nadanie statusu uchodźcy jest to państwo, w którym cudzoziemiec po raz pierwszy złożył wniosek o nadanie statusu uchodźcy. Jednakże rozporządzenie Rady (WE) nr 343/2003 wprowadziło możliwość przejmowania takiej odpowiedzialności przez inne państwa członkowskie, głównie ze względu na zachowanie jedności rodziny, potrzebę połączenia członków rodziny.

W świetle obowiązujących przepisów cudzoziemcowi, który złożył wniosek o nadanie statusu uchodźcy, oraz osobie, w imieniu której ten cudzoziemiec występuje, zapewnia się pomoc socjalną i opiekę medyczną oraz można zapewnić pomoc w dobrowolnym powrocie do kraju, do którego mają prawo wjazdu. Proponowana zmiana ma dotyczyć rozszerzenia możliwości zapewnienia pomocy również w przypadku przeniesienia do innego państwa członkowskiego na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 343/2003. Zgodnie z tym rozporządzeniem cudzoziemiec, który udaje się do innego państwa członkowskiego w celu rozpatrzenia wniosku o nadanie statusu uchodźcy, podlega albo przekazaniu pod konwojem albo przemieszcza się samodzielnie. W pierwszym przypadku koszty związane z podróżą cudzoziemca ponosi Straż Graniczna, która doprowadza go do granicy. W drugim zaś cudzoziemiec samodzielnie powinien opłacić podróż. Zważywszy jednak na kondycję finansową tej grupy cudzoziemców, w praktyce często potrzebne bywa znaczące wsparcie finansowe ze środków publicznych. Stąd propozycja stworzenia możliwości udzielenia pomocy ze środków pozostających w dyspozycji Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

Wprowadzenie możliwości udzielania pomocy w razie przeniesienia się cudzoziemca do innego państwa członkowskiego na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 343/2003, zwanej dalej „pomocą w przeniesieniu”, pociąga za sobą konieczność uregulowania sposobu skorzystania przez cudzoziemca z tej formy pomocy. Przyjęto, że udzielanie pomocy w dobrowolnym powrocie oraz w przeniesieniu będzie odbywało się na podobnych zasadach. Rozszerzenie zakresu świadczeń nastąpi także poprzez odstąpienie od obecnych zasad

udzielania pomocy socjalnej cudzoziemcom składającym ponownie wnioski o nadanie statusu uchodźcy po skorzystaniu z pomocy w dobrowolnym powrocie. Wprowadzenie zmian w tym zakresie spowoduje, że wszystkim cudzoziemcom, którzy złożyli wniosek o nadanie statusu uchodźcy, będzie przysługiwała pomoc socjalna i opieka medyczna na zasadach ogólnych. Przyjęcie takiego rozwiązania ma na celu zapewnienie cudzoziemcom podstawowych środków utrzymania na terytorium Polski podczas oczekiwania na wydanie decyzji statusowej. Praktyka pokazuje, że wskazana grupa cudzoziemców nie jest w stanie pokryć kosztów pobytu na terytorium Polski we własnym zakresie, jeżeli przysługuje im tylko opieka medyczna i pomoc socjalna w postaci świadczenia pieniężnego wypłacanego w 1/3 wysokości. Dla przykładu, obecnie osoba samotna otrzymuje tylko 250 zł miesięcznie, a czteroosobowa rodzina – 500 zł (co daje w przeliczeniu 125 zł na jedną osobę).

Proponuje się rozszerzenie przypadków, w których możliwe jest wypłacanie ekwiwalentu pieniężnego w zamian za wyżywienie. Przewiduje się, że ekwiwalent pieniężny będzie przysługiwał w zamian za wyżywienie dziecka, do ukończenia przez nie 6 lat, lub za wyżywienie ucznia szkoły podstawowej, gimnazjum lub szkoły ponadgimnazjalnej. Zmiana ta ma na celu wydłużenie okresu wypłacania ekwiwalentu pieniężnego w zamian za wyżywienie i zapewnienie płynnego przejścia pomiędzy ekwiwalentem przyznawanym ze względu na wiek dziecka a późniejszym ekwiwalentem szkolnym. Zmiany te mają szczególne znaczenie w przypadku małych dzieci. Należy podkreślić, że dzieci kilkuletnie muszą mieć zapewnione wyżywienie dostosowane do ich potrzeb, uwzględniające różnorodność składników koniecznych do prawidłowego rozwoju. Posiłki powinny być podawane tym dzieciom częściej i w mniejszych porcjach. Tych warunków nie da się spełnić w ramach wyżywienia zbiorowego. Wprowadzenie zmian w tym zakresie ma również zapewnić wyżywienie dzieciom w sytuacji, gdy z racji zajęć szkolnych nie jest możliwe żywienie zbiorowe na stołówce w ośrodku dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy. Ponadto użyte w obecnie obowiązującej ustawie wyrażenie „dziecko uczęszczające do szkoły, gimnazjum lub szkoły ponadgimnazjalnej” budziło wątpliwości odnośnie do tego, czy taki ekwiwalent przysługuje w okresie, kiedy dziecko faktycznie nie uczęszcza do szkoły ze względu np. na przerwę wakacyjną. Zastosowanie określenia „uczeń szkoły podstawowej, gimnazjum lub szkoły ponadgimnazjalnej” precyzyjnie wskazuje, że ekwiwalent pieniężny będzie wypłacany w całym roku kalendarzowym, bez wyłączenia okresów wakacyjnych. Poza walorem motywującym cudzoziemców do działania, proponowane zmiany przyniosą także oszczędności dla budżetu państwa, gdyż w przypadku wypłaty ekwiwalentu pieniężnego w zamian za wyżywienie dzieci, nie będą ponoszone

koszty związane z przygotowywaniem posiłków, które z reguły stanowią czwartą część kosztów związanych z zakwaterowaniem i wyżywieniem cudzoziemców.

Za celowe uznano również wprowadzenie możliwości zapewnienia ekwiwalentu pieniężnego w zamian za wyżywienie, jeżeli wymagają tego względy organizacyjne. Wprowadzenie powyższego rozwiązania pozwoli elastycznie reagować w sytuacjach, gdy z określonych względów, np. związanych z wymogami sanitarno-epidemiologicznymi, nie byłaby możliwa organizacja zbiorowego żywienia. W takich sytuacjach wypłacany będzie ekwiwalent pieniężny, a cudzoziemiec samodzielnie przygotowuje posiłki. Taka forma zapewnienia wyżywienia może mieć duże znaczenie w przypadku umieszczenia cudzoziemców w obiektach o wyspecjalizowanym charakterze (np. ośrodek dla samotnych kobiet), gdzie potrzeba ułatwienia adaptacji oraz aktywizacji cudzoziemca (samodzielne robienie zakupów i przygotowanie posiłków) będzie brała górę nad korzyściami zbiorowego systemu żywienia. W przypadku wyboru takiej formy realizacji świadczeń w zakresie żywienia cudzoziemców istotne będą także korzyści finansowe, gdyż, jak wskazano wyżej, koszty związane z przygotowywaniem posiłków, z reguły stanowią czwartą część kosztów związanych z zakwaterowaniem i wyżywieniem cudzoziemców.

Istnieje również potrzeba zapewnienia dodatkowych form pomocy dla cudzoziemców korzystających ze świadczenia pieniężnego. W tym celu proponuje się stworzenie podstaw prawnych do otrzymywania przez cudzoziemców, którym wypłaca się świadczenie pieniężne, dodatkowych świadczeń w postaci:

- 1) nauki języka polskiego i podstawowych materiałów niezbędnych do nauki tego języka;
- 2) pomocy dydaktycznych dla dzieci korzystających z nauki i opieki w publicznych placówkach, szkołach podstawowych, gimnazjach lub szkołach ponadgimnazjalnych;
- 3) pokrycia, w miarę możliwości, kosztów zajęć pozalekcyjnych i rekreacyjno-sportowych dzieci.

W chwili obecnej tego typu pomoc przysługuje jedynie cudzoziemcom przebywającym w ośrodku. Problem zgłaszany był m. in. przez organizacje pozarządowe, które wielokrotnie zwracały uwagę na to, że świadczenie pieniężne jest niewystarczające, aby cudzoziemcy przebywający poza ośrodkiem mogli przeznaczyć jego część na naukę języka polskiego czy zakup pomocy dydaktycznych dla swoich uczących się dzieci. W przypadku rodziny czteroosobowej wartość świadczenia na jednego członka rodziny wynosi bowiem około 375 zł miesięcznie. Powyższa zmiana ma na celu wyrównanie szans edukacyjnych

cudzoziemców przebywających w ośrodkach oraz cudzoziemców korzystających ze świadczeń pieniężnych poza ośrodkami, w tym zwłaszcza najmłodszych cudzoziemców.

Za niezbędne uznano wprowadzenie regulacji, zgodnie z którą świadczenie pieniężne nie będzie przysługiwało cudzoziemcowi za okres, kiedy przebywał poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej. W obowiązującym stanie prawnym cudzoziemiec, który złożył wniosek o nadanie statusu uchodźcy, jest obowiązany przebywać na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do dnia doręczenia decyzji ostatecznej w sprawie o nadanie statusu uchodźcy. Jednocześnie Polska zobowiązuje się do zapewnienia pomocy socjalnej oraz opieki medycznej w okresie postępowania w sprawie nadania statusu uchodźcy. Jeżeli więc cudzoziemiec nie wykonuje nałożonego na niego obowiązku pozostawania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez cały okres postępowania w sprawie nadania statusu uchodźcy, to po stronie państwa nie powinno być obowiązku utrzymywania takiego cudzoziemca. Brak regulacji w tym zakresie powoduje, że cudzoziemcy, którzy korzystają ze świadczeń poza ośrodkiem, wyjeżdżają z terytorium Polski, następnie po powrocie ubiegają się o wypłatę świadczeń pieniężnych za okres ich nieobecności.

Dostrzeżono również konieczność doprecyzowania zasad stwierdzenia wygaśnięcia decyzji o udzielaniu pomocy socjalnej w postaci świadczenia pieniężnego, poprzez dodanie nowej przesłanki, pozwalającej na wydanie decyzji o wygaśnięciu udzielania pomocy w tej formie, gdy cudzoziemiec przebywa w ośrodku, pomimo otrzymania pomocy socjalnej w postaci świadczenia pieniężnego. Ma to na celu zapobieżenie takim sytuacjom, gdy po otrzymaniu świadczeń pieniężnych cudzoziemcy samowolnie wracają do ośrodka i faktycznie korzystają w sposób nieuprawniony z obu form pomocy.

Kolejne zmiany dotyczą określania okresu, na jaki przysługuje pomoc socjalna oraz opieka medyczna. W chwili obecnej pomoc socjalną i opiekę medyczną zapewnia się w okresie postępowania w sprawie nadania statusu uchodźcy i przez okres 2 miesięcy od dnia doręczenia decyzji ostatecznej w tej sprawie, a w przypadku gdy postępowanie w sprawie nadania statusu uchodźcy zostało umorzone – przez okres 14 dni od dnia doręczenia decyzji ostatecznej o umorzeniu postępowania. Za zasadne uznano wyróżnienie sytuacji, gdy po zakończeniu postępowania cudzoziemiec jest obowiązany do opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Obowiązek ten może wynikać z wcześniejszej decyzji o wydaleniu, która nie została wykonana, lub z decyzji o odmowie nadania statusu uchodźcy, udzielenia ochrony uzupełniającej i zgody na pobyt tolerowany. Zgodnie z art. 48 ust. 4 cudzoziemiec jest obowiązany opuścić terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w terminie

30 dni od dnia doręczenia decyzji ostatecznej o odmowie nadania statusu uchodźcy. Dlatego też termin udzielania pomocy socjalnej i opieki medycznej w tym przypadku nie powinien przekraczać tego okresu.

W celu poprawy organizacji udzielania świadczeń zasadne jest doprecyzowanie okresu ich dostępności dla cudzoziemca. Choć w praktyce początek okresu udzielania pomocy i opieki medycznej przypada na dzień przybycia cudzoziemca do ośrodka wyznaczonego do spełniania funkcji ośrodka recepcyjnego, to nie znajduje to wyraźnego odzwierciedlenia w przepisach. W projekcie przewiduje się nałożenie na cudzoziemca obowiązku stawienia się w ośrodku po złożeniu wniosku o nadanie statusu uchodźcy za pośrednictwem organów Straży Granicznej. Przyjęcie proponowanych zmian co do początku okresu udzielania świadczeń zapewni spójność z tym nowym wymogiem. Co do zasady pomoc socjalna i opieka medyczna będą przysługiwać od dnia zgłoszenia się przez cudzoziemca do ośrodka recepcyjnego wyznaczonego przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Wyjątek od tej zasady dotyczyć będzie opieki medycznej. W sytuacjach szczególnych związanych z zagrożeniem życia lub zdrowia cudzoziemca niezbędne jest bowiem jej udzielenie już od dnia złożenia przez cudzoziemca wniosku o nadanie statusu uchodźcy. Doprecyzowanie granic czasowych rozpoczęcia udzielania świadczeń ma duże znaczenie praktyczne zwłaszcza dla wydatkowania środków publicznych. Zgodnie z zasadą wyrażoną w ustawie o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pomoc socjalną i opiekę medyczną zapewnia się cudzoziemcowi od momentu złożenia przez niego wniosku o nadanie statusu uchodźcy. Należy jednak zauważyć, że wniosek taki jest składany przede wszystkim na granicy, za pośrednictwem Straży Granicznej. Organem właściwym do jego rozpatrzenia jest zaś Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Zatem zanim wpłynie on do Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców i cudzoziemiec przybędzie do ośrodka recepcyjnego, upływa pewien okres czasu. Ze względu na konieczność zaplanowania środków budżetowych przeznaczonych na pomoc udzielaną cudzoziemcom ubiegającym się o nadanie statusu uchodźcy, jak również racjonalne gospodarowanie tymi środkami, zasadne jest doprecyzowanie okresu, od którego rozpoczyna się świadczenie pomocy socjalnej i opieki medycznej.

W celu poprawy sytuacji materialnej rodzin ubiegających się o status uchodźcy proponuje się zmianę uregulowania okresu, na jaki przysługuje pomoc socjalna oraz opieka medyczna, w przypadku gdy w stosunku do małżonków lub ich małoletnich dzieci przebywających w ośrodku toczą się odrębne postępowania w sprawach nadania statusu

uchodźcy. W obecnie obowiązującym stanie prawnym, jeżeli w stosunku do małżonków przebywających w ośrodku toczą się odrębne postępowania w sprawach nadania statusu uchodźcy, okresy pomocy udzielanej małżonkom i towarzyszącym im małoletnim dzieciom kończą się jednocześnie z upływem tego okresu udzielania pomocy, który jest dłuższy. Wobec powyższego ten przywilej dotyczy tylko sytuacji, gdy odrębne postępowania prowadzone są wobec małżonków. Proponuje się, aby zasada dotycząca wydłużenia udzielania pomocy dla rodzin przebywających w ośrodku obejmowała także przypadki, gdy odrębne postępowania toczą się wobec dzieci.

Proponuje się zmienić zakres świadczeń udzielanych w ramach pomocy w dobrowolnym powrocie. Obecnie zapewnia się przejazd tylko najtańszym środkiem komunikacji oraz pokrywa się tylko część kosztów wyżywienia w podróży. Przewiduje się zniesienie ograniczeń co do rodzaju środka komunikacji i pokrywanie kosztów wyżywienia w podróży w całości. Potrzeba zmian w tym zakresie wynika z doświadczeń zebranych w związku ze stosowaniem wymienionych przepisów. Zgodnie z ustawą za organizację dobrowolnego powrotu odpowiada Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Tak więc w istocie ograniczenie co do rodzaju możliwego do sfinansowania środka komunikacji dotyczyło swobody działania nie cudzoziemca, lecz Szefa Urzędu. Nowa regulacja ułatwi organizację podróży do kraju pochodzenia w tych sytuacjach, gdy użycie najtańszych środków komunikacji jest mało efektywne, a czasami wręcz niemożliwe (np. w przypadku obywateli Gruzji możliwa do zastosowania jest tylko droga lotnicza). Obecne przepisy nie uwzględniają sytuacji szczególnych grup cudzoziemców, jak np. małoletnich, rodzin wielodzietnych, dla których odbywanie podróży najtańszym środkiem komunikacji jest nazbyt uciążliwe ze względu na czas jej trwania. Warto również zwrócić uwagę na fakt, że zwiększony wydatek na przejazd cudzoziemca droższym środkiem komunikacji może często przynieść istotne oszczędności w zakresie kosztów ponoszonych na przedłużone zakwaterowanie i wyżywienie cudzoziemca, w sytuacji gdy organizacja podróży przy użyciu najtańszego środka komunikacji jest utrudniona i przeciąga się w czasie. Należy przy tym podkreślić, że każda podróż w ramach pomocy w dobrowolnym powrocie będzie organizowana możliwie najtańszym środkiem komunikacji bez pozostawiania wyboru cudzoziemcowi co do formy transportu.

Po wprowadzeniu opisanych wyżej zmian pomoc w dobrowolnym powrocie i dodawana pomoc w przeniesieniu będą obejmowały pokrycie:

- 1) kosztów zakupu biletu na przejazd środkiem komunikacji publicznej do wybranego przez cudzoziemca kraju, do którego ma prawo wjazdu, a w przypadku przekazania cudzoziemca do innego państwa członkowskiego na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 343/2003, do państwa, do którego następuje przekazanie,
- 2) opłat administracyjnych związanych z uzyskaniem niezbędnych wiz i zezwoleń,
- 3) kosztów wyżywienia w podróży.

Niezależnie od powyższego za zasadne uznano wprowadzenie możliwości zlecenia przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców:

- 1) organizacji dobrowolnego powrotu – organizacjom międzynarodowym na podstawie umów międzynarodowych,
- 2) prowadzenia nauki języka polskiego oraz przeniesienia cudzoziemca do innego państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o nadanie statusu uchodźcy na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 343/2003 – innym podmiotom, na podstawie ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych.

Realizacja zleconych zadań będzie podlegała kontroli w oparciu o regulacje umowy cywilnej zawartej w wyniku postępowania o udzielenie zamówienia publicznego lub w oparciu o rozwiązania przyjęte w umowie międzynarodowej. Pozwoli to na bardziej fachowe i profesjonalne wykonanie tych zadań, gdyż podmioty te na co dzień zajmują się sprawami cudzoziemców poszukujących ochrony i najlepiej znają sytuację tych osób i ich potrzeby.

W chwili obecnej organizacja dobrowolnych powrotów realizowana przez organizacje międzynarodowe opiera się na podstawach:

- 1) Porozumienia między Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji Rzeczypospolitej Polskiej a Międzynarodową Organizacją do Spraw Migracji (IOM) w sprawie współpracy w zakresie dobrowolnych powrotów cudzoziemców opuszczających terytorium Rzeczypospolitej Polskiej sporządzone w dniu 12 lipca 2005 r. (M. P. Nr 3, poz. 46). W umowie tej zostały ustalone zasady wzajemnej współpracy w sprawach związanych z organizacją dobrowolnego powrotu cudzoziemców do kraju pochodzenia. W imieniu Ministra zadania wykonują Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców oraz Komendant Główny Straży Granicznej. Organy te refundują również wydatki poniesione przez IOM w związku z wykonywaniem zadań wynikających z Porozumienia;

- 2) Umowy o współpracy w ramach Projektu „Doradztwo, podróż, reintegracja – pomoc w dobrowolnym powrocie z Polski” zawarta dnia 20 sierpnia 2009 r. pomiędzy Międzynarodową Organizacją do Spraw Migracji (IOM) i Urzędem do Spraw Cudzoziemców. Umowa ta określa role i zakres obowiązków jej stron oraz sposób współdziałania i współpracy w ramach Projektu „Doradztwo, podróż, reintegracja – pomoc w dobrowolnym powrocie z Polski”, współfinansowanego przez Europejski Fundusz Powrotów Imigrantów, którego celem jest przyczynienie się do usprawnienia i wzmocnienia mechanizmu pomocy w dobrowolnym powrocie z Polski oraz zwiększenie szans na pomyślny i trwały powrót tych cudzoziemców, którzy zrezygnowali z ubiegania się o status uchodźcy w Polsce. Urząd do Spraw Cudzoziemców zapewnia wkład finansowy do realizacji Projektu w wysokości 25 % wartości realizowanego Projektu.

W celu lepszego gospodarowania środkami przeznaczonymi na świadczenie pomocy proponuje się skrócenie okresu, po upływie którego następuje wstrzymanie z mocy prawa udzielania cudzoziemcowi pomocy socjalnej w ośrodku, w przypadku gdy przebywa on poza nim. W świetle obowiązujących przepisów, w przypadku gdy cudzoziemiec korzystający z pomocy socjalnej w ośrodku przebywa poza tym ośrodkiem przez okres dłuższy niż 3 dni, udzielanie tej pomocy wstrzymuje się z mocy prawa do czasu jego powrotu. Zmiana będzie polegała na skróceniu tego okresu z 3 do 2 dni. Przyjęcie takiego rozwiązania wpłynie na zmniejszenie kosztów utrzymania cudzoziemców przebywających w ośrodkach, zwłaszcza wynajmowanych, gdzie wynagrodzenie dla najemcy obliczane jest jako należność za osobodzień. Dopóki najemca nie zostanie zawiadomiony o tym, że cudzoziemiec korzystający z pomocy socjalnej w ośrodku przebywa poza tym ośrodkiem, wynagrodzenie to jest naliczane tak, jakby cudzoziemiec ten cały czas przebywał w ośrodku. Zgodnie zaś z obowiązującym stanem prawnym takie zawiadomienie możliwe jest dopiero po upływie 3 dni od opuszczenia ośrodka przez cudzoziemca.

W projekcie zostały określone prawa i obowiązki cudzoziemców przebywających w ośrodkach dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy. W chwili obecnej prawa i obowiązki cudzoziemców przebywających w ośrodku dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy, jak również zasady dotyczące pobytu w takim ośrodku, są określone w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 4 maja 2009 r. w sprawie regulaminu pobytu w ośrodku dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy (Dz. U. Nr 71, poz. 616). Przeniesienie przepisów regulujących

prawa i obowiązki cudzoziemców z ww. rozporządzenia do ustawy jest konsekwencją zasad techniki prawodawczej, zgodnie z którymi prawa i obowiązki powinny być określone ustawą, a nie w drodze aktu wykonawczego.

Projekt ma również na celu uwzględnienie tez zawartych w orzeczeniu Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich z dnia 2 marca 2010 r. w sprawach połączonych C-175/08, C-176/08, C-178/08 i C-179/08 Salahadin Abdullah i in. w zakresie przesłanek pozbawienia statusu uchodźcy. Orzeczenie to dotyczy wykładni art. 11 ust. 1 lit. e dyrektywy Rady 2004/83/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony oraz zawartości przyznawanej ochrony (Dz. Urz. UE L 304 z 30.09.2004, str. 12; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 7, str. 96) w związku z art. 2 lit. c tej dyrektywy. Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich powoduje konieczność doprecyzowania przesłanek pozbawiania cudzoziemca statusu uchodźcy, co nastąpiło w projektowanym art. 14 pkt 2 lit. b.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Podmioty, na które będzie oddziaływała ustawa

Projektowana regulacja będzie oddziaływać na następujące podmioty:

- 1) cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy,
- 2) Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców,
- 3) Straż Graniczną,
- 4) Policję,
- 5) Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego;
- 6) konsulów,
- 7) Radę Ministrów w zakresie wydania aktu wykonawczego wynikającego z projektowanej regulacji;
- 8) ministra właściwego do spraw wewnętrznych w zakresie wydania aktów wykonawczych wynikających z projektowanej regulacji.

2. Wyniki przeprowadzonych konsultacji

Projekt założeń był przedmiotem konsultacji między innymi z:

- 1) Międzynarodową Organizacją do Spraw Migracji (IOM);
- 2) Radą do Spraw Uchodźców;
- 3) Helsińską Fundacją Praw Człowieka;
- 4) Biurem Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR);
- 5) Stowarzyszeniem Amnesty International;
- 6) Polską Akcją Humanitarną Centrum Pomocy Uchodźcom;
- 7) Fundacją Instytut na Rzecz Państwa Prawa;
- 8) Stowarzyszeniem Interwencji Prawnej;
- 9) Fundacją Edukacji i Twórczości;
- 10) Polskim Czerwonym Krzyżem;
- 11) Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć.

Opinie do projektu przedstawiły: Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców, Stowarzyszenie Interwencji

Prawnej, Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć oraz Fundacja Instytut na Rzecz Państwa Prawa. Opinie te zawierały uwagi i sugestie dotyczące sposobu uregulowania relokacji i przesiedleń, dodatkowych form pomocy socjalnej udzielanej samotnym kobietom, matkom samotnie wychowującym dzieci oraz cudzoziemcom przyjętym przez Rzeczpospolitą Polską w ramach relokacji lub przesiedlenia, wprowadzenia ekwiwalentu pieniężnego w zamian za wyżywienie dla cudzoziemców, którzy ze względów zdrowotnych muszą korzystać z określonej diety, doprecyzowania terminu, w którym cudzoziemiec powinien stawić się w ośrodku recepcyjnym, kwestii związanych z wstrzymaniem kieszonkowego na drobne wydatki w razie wyrządzenia przez cudzoziemca szkody w mieniu ośrodka oraz z orzekaniem o kosztach wydalenia.

Zgłoszone przez ww. podmioty spostrzeżenia dały podstawę do wprowadzenia następujących zmian w projekcie założeń:

- 1) wprowadzenie szczególnych rozwiązań dotyczących cudzoziemców objętych przesiedleniem lub relokacją, umożliwiających przeprowadzenie części postępowania w sprawie nadania statusu uchodźcy poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) odstąpienie od propozycji dotyczącej wprowadzenia dodatkowych form pomocy socjalnej udzielanej samotnym kobietom, matkom samotnie wychowującym dzieci oraz cudzoziemcom przyjętym przez Rzeczpospolitą Polską w ramach przesiedlenia lub relokacji;
- 3) wskazanie 2-dniowego terminu, liczonego od dnia przyjęcia przez właściwy organ wniosku o nadanie statusu uchodźcy, na stawienie się cudzoziemca w ośrodku recepcyjnym. Po upływie tego terminu organ będzie mógł wydać decyzję o umorzeniu postępowania;
- 4) wprowadzenie zasady, że Skarb Państwa pokrywa koszty wydalenia cudzoziemca, co do którego postępowanie w sprawie nadania statusu uchodźcy zakończyło się orzeczeniem o wydaleniu;
- 5) odstąpienie od propozycji dotyczącej wstrzymania wypłaty kieszonkowego na drobne wydatki w razie wyrządzenia przez cudzoziemca szkody w mieniu ośrodka.

Nie została uwzględniona uwaga dotycząca wprowadzenia ekwiwalentu pieniężnego w zamian za wyżywienie dla cudzoziemców, którzy ze względów zdrowotnych muszą korzystać z określonej diety. Należy podkreślić, że obecnie istnieje możliwość przygotowywania specjalnych posiłków dla takich osób w ramach wyżywienia oferowanego w ośrodkach dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy, co wynika

z umów zawieranych z administratorami obiektów pełniących funkcje ośrodków dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy. Taka możliwość dotyczy cudzoziemców, którzy przedstawią zaświadczenie lekarskie, z którego będzie wynikała konieczność stosowania diety.

W ramach konsultacji społecznych i w celu wykonania obowiązku wynikającego z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414 oraz z 2009 r. Nr 42, poz. 337) projekt ustawy został zamieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie internetowej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji – nie odnotowano zgłoszeń zainteresowanych podmiotów.

3. Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych, w tym na budżet państwa oraz budżety jednostek samorządu terytorialnego

Skutki finansowe związane z wejściem w życie projektowanej ustawy obejmą:

– wprowadzenie regulacji dotyczących przeprowadzenia relokacji lub przesiedlenia

Wprowadzenie tych regulacji nie spowoduje kosztów dla budżetu państwa. Koszty te powstaną z chwilą podjęcia przez Radę Ministrów decyzji o przyjęciu cudzoziemców w ramach relokacji lub przesiedlenia i będą wówczas kalkulowane w oparciu o istniejące potrzeby, a zarazem możliwości państwa polskiego. Wysokość środków przeznaczonych do pokrycia kosztów relokacji lub przesiedlenia, w tym: kosztów związanych z czynnościami podejmowanymi przez organy poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, kosztów pomocy świadczonej cudzoziemcom relokowanym lub przesiedlonym i kosztów związanych z ich integracją, a także źródła pokrycia tych kosztów zostaną wskazane w rozporządzeniu Rady Ministrów dotyczącym przeprowadzenia relokacji lub przesiedlenia.

– wprowadzenie regulacji o charakterze abolicyjnym

Wprowadzenie regulacji o charakterze abolicyjnym nie spowoduje kosztów dla budżetu państwa. Wejście w życie przepisów dotyczących zalegalizowania pobytu cudzoziemców przebywających w Rzeczypospolitej Polskiej nielegalnie nie wywoła skutków finansowych dla sektora finansów publicznych, w tym z tytułu realizacji przepisów o pomocy społecznej.

– wprowadzenie zasady, że Skarb Państwa pokrywa koszty wydalenia cudzoziemca, co do którego postępowanie w sprawie nadania statusu uchodźcy zakończyło się orzeczeniem o wydaleniu

Wprowadzenie tej zmiany nie spowoduje kosztów dla budżetu państwa, nie jest to bowiem nowe zadanie wyznaczone Straży Granicznej. Koszt wydalenia cudzoziemca uzależniony jest od tego, do jakiego państwa następuje wydalenie, jaką drogą (lądową czy lotniczą) cudzoziemiec jest wydalany oraz czy wydalenie odbywa się w asyście eskorty. Na podstawie dotychczasowych doświadczeń przyjmuje się, że w roku 2011 koszty związane z wydalaniem cudzoziemców, co do których postępowanie w sprawie nadania statusu uchodźcy zakończyło się orzeczeniem o wydaleniu, mogą wynieść średnio około 568 000 zł.

Koszty te są pokrywane ze środków zabezpieczonych w budżecie państwa, w części 42 – Sprawy wewnętrzne, której dysponentem jest Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, ze środków będących w dyspozycji Komendanta Głównego Straży Granicznej.

– zmiany w zakresie pozostawiania małoletniego w placówce opiekuńczo-wychowawczej

Zmiany te nie powodują skutków finansowych dla budżetu państwa. Zmiany te mają jedynie charakter porządkujący, ponieważ już obecnie małoletni w takich sytuacjach pozostaje pod opieką placówki.

– koszty związane z odstąpieniem od ograniczenia zakresu udzielania pomocy socjalnej cudzoziemcom składającym ponownie wnioski o nadanie statusu uchodźcy po skorzystaniu z pomocy w dobrowolnym powrocie

Obecnie ze świadczenia pieniężnego obniżonego do wysokości 1/3 świadczenia wypłacanego na zasadach ogólnych korzysta grupa ok. 50 cudzoziemców, co oznacza konieczność wydatkowania na ten cel środków budżetowych w wysokości ok. 113 000 zł rocznie. Zakładając, że po uchyleniu art. 70 ust. 4 i 5 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej taka sama liczba cudzoziemców skorzysta z pomocy na zasadach ogólnych, koszty te wyniosą:

– w przypadku pomocy udzielanej poza ośrodkiem – ok. 340 000 zł rocznie,

– w przypadku pomocy polegającej na umieszczeniu w ośrodku – ok. 639 000 zł rocznie,

– koszty wynikające z rezygnacji z ograniczeń co do zakresu świadczeń w ramach pomocy w dobrowolnym powrocie.

Zwiększone koszty będą dotyczyły:

- 1) zakupu biletu na przejazd środkiem komunikacji publicznej, a nie jak dotychczas najtańszym środkiem komunikacji publicznej oraz
- 2) pokrycia całkowitych kosztów wyżywienia, a nie jak dotychczas pokrycia tylko części kosztów wyżywienia.

W zakresie kosztów zakupu biletu na przejazd środkiem komunikacji publicznej:

Rezygnacja z zakupu biletu na przejazd najtańszym środkiem komunikacji publicznej stwarza możliwość zakupu biletu lotniczego.

Za pośrednictwem Urzędu do Spraw Cudzoziemców z pomocy w dobrowolnym powrocie przez trzy kwartały 2010 r. skorzystało 20 cudzoziemców, którym zakupiono bilety kolejowe. W skali roku przewiduje się, że będzie to około 27 cudzoziemców. Wzrost kosztów spowodowany może być różnicą między ceną biletu kolejowego a lotniczego, która wynosi około 600 zł, czyli przy 27 osobach będzie to kwota około 16 200 zł rocznie. Trudny do oszacowania jest wzrost liczby cudzoziemców, którzy zdecydują się na dobrowolny wyjazd z terytorium Polski w sposób zorganizowany przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców, w sytuacji gdy powstanie możliwość zakupu przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców również biletów lotniczych.

W zakresie kosztów związanych z pokryciem całkowitych kosztów wyżywienia:

Obecnie zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 maja 2009 r. w sprawie wysokości pomocy dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy, wysokość pomocy na pokrycie kosztów wyżywienia cudzoziemca w podróży wynosi 15 zł na dzień podróży. Po wprowadzeniu zmian w ww. zakresie wysokość całkowitych kosztów wyżywienia wyniesie 23 zł na jeden dzień, a zatem wzrost nastąpi o 8 zł na dzień podróży. Zakładając, że średni czas podróży wynosi 2 dni, a Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców zorganizuje w ciągu roku dobrowolne powroty dla 27 cudzoziemców, to wzrost kosztów w tym zakresie wyniesie około 432 zł w skali roku ($8 \text{ zł} \times 2 \text{ dni} \times 27 \text{ osób} = 432 \text{ zł}$).

– koszty związane z udzielaniem pomocy w przeniesieniu się cudzoziemca do innego państwa członkowskiego UE odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku

Koszty związane z przeniesieniem można oszacować na kwotę ok. 50 000 zł rocznie. Na kwotę tę składają się koszty zakupu przez Urząd do Spraw Cudzoziemców biletów dla cudzoziemców oraz koszt wyżywienia czyli około 1 000 zł dla jednego cudzoziemca, co oznacza dla łącznej liczby 50 cudzoziemców 50 000 zł ($50 \times 1 000 \text{ zł} = 50 000 \text{ zł}$).

– oszczędności związane z wprowadzeniem ekwiwalentu pieniężnego w zamian za wyżywienie, gdy przemawiają za tym względy organizacyjne

Wprowadzenie możliwości wypłacania ekwiwalentu pieniężnego w zamian za wyżywienie, gdy przemawiają za tym względy organizacyjne, przyczyniłoby się do powstania

oszczędności, których skala jest kwotowo trudna do oszacowania, gdyż byłaby uzależniona od zakresu zastosowania przepisu.

– oszczędności związane z wprowadzeniem ekwiwalentu pieniężnego w zamian za wyżywienie dla dzieci w wieku 4 – 6 lat

Oszczędności w tym zakresie wyniosą około 959 220 zł rocznie. Obecnie w ośrodkach dla cudzoziemców przebywa 292 dzieci w wieku 4 – 6 lat. Średni koszt wyżywienia w ośrodku wynosi ok. 18 zł dziennie, co przy 292 osobach daje rocznie ok. 1 918 440 zł ($292 \times 18 \text{ zł} = 5 256 \text{ zł} \times 365 = 1 918 440 \text{ zł}$). Oszczędności związane z wprowadzeniem ekwiwalentu spowodują obniżenie wydatków o koszt przygotowania posiłku, który stanowi ok. 9 złotych dziennie za osobę ($292 \times 9 \text{ zł} = 2 628 \text{ zł} \times 365 = 959 220 \text{ zł}$).

– koszty związane z udzielaniem pomocy edukacyjnej cudzoziemcom korzystającym ze świadczeń pieniężnych

W przypadku dzieci w wieku szkolnym koszty te wyniosą ok. 53 000 zł rocznie.

Obecnie wartość pomocy edukacyjnej, którą kieruje się tylko do dzieci przebywających w ośrodku dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy wynosi ok. 290 zł rocznie na jedno dziecko. Na kwotę tę składają się koszty związane z zakupem podręczników (średnio 240 zł na jedno dziecko) oraz tzw. wyprawka szkolna w kwocie 50 zł, przeznaczona na zakup materiałów piśmienniczych i przyborów szkolnych. Koszty poniesione w związku z edukacją dzieci korzystających z pomocy udzielanej w ośrodku w 2009 r. wyniosły około 250 000 zł.

Po nowelizacji ustawy pomoc taką otrzymają dzieci, których rodzice korzystają ze świadczeń pieniężnych na pokrycie we własnym zakresie kosztów pobytu na terytorium Polski. Dzieci takich według stanu na dzień 26 stycznia 2010 r. było 182 ($182 \times 290 \text{ zł} = 52 780 \text{ zł}$). Oznacza to, że po nowelizacji ustawy koszty poniesione w związku z edukacją dzieci cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy wyniosłyby około 303 000 zł rocznie ($250 000 \text{ zł} + 52 780 \text{ zł} = 302 780 \text{ zł}$).

W przypadku dorosłych cudzoziemców koszty te wyniosą 57 000 zł rocznie. Na kwotę tę składa się dodatkowe 12 godzin nauki języka polskiego w każdym ośrodku miesięcznie, w stosunku do obecnej liczby godzin, w związku z objęciem tego rodzaju pomocą grupy 1 205 cudzoziemców przebywającym poza ośrodkami i koniecznością zwiększenia liczby godzin nauki języka polskiego w każdym ośrodku. Przekłada się to na kwotę dodatkowych 300 zł miesięcznie dla każdego nauczyciela w ośrodku ($12 \text{ godzin} \times 25 \text{ zł/godzina} = 300 \text{ zł} \times 10 \text{ miesięcy} \times 19 \text{ ośrodków} = 57 000 \text{ zł}$). Koszty poniesione w związku z zapewnieniem

dostępu do bezpłatnej nauki języka polskiego dorosłym cudzoziemcom korzystającym z pomocy udzielanej w ośrodku w 2009 r. wyniosły około 240 000 zł. Zwiększenie liczby uprawnionych do korzystania z tej formy pomocy o osoby korzystające ze świadczenia pieniężnego oznaczałoby wzrost kosztów o 57 000 zł. Oznacza to, że po nowelizacji ustawy koszty poniesione w związku z zapewnieniem cudzoziemcom bezpłatnej nauki języka polskiego wyniosłyby około 297 000 zł rocznie (240 000 zł + 57 000 zł = 297 000 zł).

W kwestii alternatywnych źródeł finansowania dodatkowych form pomocy dla cudzoziemców korzystających ze świadczenia pieniężnego możliwe jest skorzystanie jedynie w niewielkim zakresie z programów unijnych, głównie z Europejskiego Funduszu Uchodźczego (EFU). W 2010 r. Urząd do Spraw Cudzoziemców zrealizował projekt „Poprawa warunków zakwaterowania oraz zakup sprzętów i materiałów do ośrodków własnych Urzędu do Spraw Cudzoziemców” współfinansowanego ze środków EFU. W ramach projektu zakupione zostały wyprawki szkolne (plecak wraz z piórnikiem z wyposażeniem) dla wszystkich dzieci w wieku szkolnym zarówno objętych pomocą udzielaną w ośrodku, jak i pobierających świadczenie pieniężne. Pozwoliło to na oszczędność: 30 zł na jedno dziecko x 700 dzieci = 21 000 zł. Urząd do Spraw Cudzoziemców zrealizował powyższy projekt w ramach procedury bezkonkursowej z Programu Rocznego 2008, ze względu na powstałe w nim oszczędności po rozliczeniu przez Władzę Wdrażającą Programy Europejskie wszystkich projektów zrealizowanych w ramach EFU w 2008 r. Natomiast chcąc zrealizować projekty w nadchodzących programach rocznych projekty należało uwzględnić w programach rocznych z pewnym wyprzedzeniem. W chwili obecnej środki finansowe dostępne dla Urzędu do Spraw Cudzoziemców w ramach EFU na najbliższe lata zostały zaplanowane. Możliwe jest wystartowanie w procedurze bezkonkursowej, ale w takim przypadku nie ma pewności, czy Urząd do Spraw Cudzoziemców uzyskałby niezbędne dofinansowanie. W związku z dużą konkurencją w postępowaniu o przyznanie funduszy podczas naboru w ramach Programu Rocznego 2009 tylko 50 % zgłoszonych projektów otrzymało dofinansowanie.

– koszty związane z pokryciem kosztów zajęć pozalekcyjnych i rekreacyjno-sportowych dzieci korzystających ze świadczenia pieniężnego

Koszty te szacuje się na kwotę 73 000 zł rocznie. Na kwotę tę składają się:

- 1) koszty w wysokości 54 600 zł rocznie – związane z udziałem dzieci (raz w miesiącu) w różnego rodzaju zajęciach rekreacyjno-sportowych organizowanych przez szkołę

(np. wyjścia do kina, teatru, muzeum, na basen) w wysokości 30 zł (30 zł x 182 dzieci x 10 miesięcy = 54 600 zł),

- 2) koszty w wysokości 18 200 zł rocznie – związane z udziałem dzieci (raz w roku) w jednodniowej wycieczce organizowanej przez szkołę w wysokości 100 zł (100 zł x 182 dzieci = 18 200 zł).

Należy zakładać, że nie wszystkie dzieci będą korzystały z tej formy pomocy, w związku z czym kwotę 73 000 zł rocznie można traktować jako kwotę maksymalną.

– oszczędności związane ze skróceniem z 2 miesięcy do 30 dni okresu udzielania pomocy socjalnej cudzoziemcom zobowiązanym do opuszczenia terytorium RP liczonego od dnia otrzymania decyzji ostatecznej o odmowie nadania statusu uchodźcy

Oszczędności w tym zakresie wyniosą ok. 300 000 zł rocznie.

Według danych na dzień 26 stycznia 2010 r. zmiana ta będzie dotyczyła ok. 270 cudzoziemców. Osoby takie otrzymują obecnie świadczenia do dwóch miesięcy od dnia doręczenia decyzji ostatecznej w sprawie nadania statusu uchodźcy, a po zmianie przepisów będą otrzymywać świadczenia przez okres 30 dni. Koszt pobytu takiej grupy cudzoziemców w ośrodku dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy, na który składa się koszt wyżywienia i zakwaterowania (czyli ok. 38 zł na osobę za dzień) wynosi ok. 600 000 zł (pobyt 270 osób przez okres 2 miesięcy). Po wprowadzeniu proponowanych zmian, wspomniane koszty ulegną redukcji o około 50 % do kwoty ok. 300 000 zł (pobyt 270 osób przez okres 30 dni).

– oszczędności związane ze skróceniem z 3 na 2 dni okresu, po upływie którego następuje wstrzymanie z mocy prawa udzielania cudzoziemcowi pomocy socjalnej w ośrodku, w przypadku gdy przebywa on poza ośrodkiem

Oszczędności te szacowane są na ok. 35 000 zł rocznie.

W 2009 r. średni koszt zakwaterowania i wyżywienia cudzoziemca w ośrodkach wynajmowanych wynosił ok. 38 zł dziennie. W tym okresie 921 cudzoziemców samowolnie opuściło ośrodek na okres dłuższy niż 3 dni. Wprowadzenie tej zmiany w odniesieniu do wskazanej liczby cudzoziemców zmniejszy koszty przeznaczone na ich utrzymanie o ok. 35 000 zł rocznie (921 x 38 zł = 34 998 zł).

– oszczędności związane ze zmianami dotyczącymi niewypłacania cudzoziemcowi świadczenia pieniężnego za okresy przebywania poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie ilości nieodebranych świadczeń pieniężnych w miesiącu wrześniu 2010 r. szacuje się, że około 50 osób uprawnionych do świadczenia pieniężnego opuszcza terytorium Polski. Przyjmując średnią dzienną stawkę świadczenia pieniężnego na pokrycie kosztów pobytu na terytorium Polski w wysokości 17,50 zł, oszczędności dla budżetu państwa w skali miesiąca z tytułu wprowadzenia powyższej zmiany wyniosą 26 250 zł ($17,50 \text{ zł} \times 30 \text{ dni} \times 50 \text{ osób} = 26 250 \text{ zł}$), co rocznie może oznaczać kwotę ok. 315 000 zł.

– zmiany w zakresie zapewnienia cudzoziemcom ubiegającym się o nadanie statusu uchodźcy opieki medycznej

Zmiany te nie powodują skutków finansowych dla budżetu państwa.

W 2009 r. koszty poniesione w zakresie zapewnienia opieki medycznej cudzoziemcom ubiegającym się o nadanie statusu uchodźcy wyniosły 10 383 706,76 zł. Koszty te dotyczą:

- 1) zakupu leków, środków opatrunkowych, opakowań do leków, materiałów do analiz i pozostałych materiałów leczniczych – w wysokości 849 152,96 zł;
- 2) leczenia cudzoziemców, w tym leczenie szpitalne, analizy, badania lekarskie – w wysokości 9 534 553,80 zł.

Podsumowując, obciążenia wynikające z regulacji to:

- koszty związane z odstąpieniem od ograniczenia zakresu udzielania pomocy socjalnej cudzoziemcom składającym ponownie wnioski o nadanie statusu uchodźcy po skorzystaniu z pomocy w dobrowolnym powrocie – ok. od 340 000 zł do 639 000 zł rocznie,
- koszty wynikające z rezygnacji z ograniczeń co do zakresu świadczeń w ramach udzielanej pomocy w dobrowolnym powrocie – ok. 16 632 zł w skali roku,
- koszty związane z udzielaniem pomocy w przekazaniu cudzoziemca do innego państwa członkowskiego UE – ok. 50 000 zł rocznie,
- koszty związane z udzielaniem pomocy edukacyjnej cudzoziemcom korzystającym ze świadczeń pieniężnych – ok. 110 000 zł rocznie,
- koszty związane z pokryciem kosztów zajęć pozalekcyjnych i rekreacyjno-sportowych dzieci korzystających ze świadczenia pieniężnego – ok. 73 000 zł rocznie.

Koszty wynikające z regulacji wynoszą łącznie – ok. od 589 632 zł do 888 632 zł rocznie.

Oszczędności wynikające z regulacji to:

- oszczędności związane z wprowadzeniem ekwiwalentu pieniężnego w zamian za żywienie dla dzieci w wieku 4 – 6 lat – ok. 959 220 zł rocznie,

- oszczędności związane ze skróceniem z 2 miesięcy do 30 dni okresu udzielania pomocy socjalnej cudzoziemcom zobowiązanym do opuszczenia terytorium RP od dnia otrzymania decyzji ostatecznej o odmowie nadania statusu uchodźcy – ok. 300 000 zł rocznie,
- oszczędności związane ze skróceniem z 3 na 2 dni okresu, po upływie którego następuje wstrzymanie z mocy prawa udzielania cudzoziemcowi pomocy socjalnej w ośrodku, w przypadku gdy przebywa on poza ośrodkiem – ok. 35 000 zł rocznie,
- oszczędności związane ze zmianami dotyczącymi niewypłacania cudzoziemcowi świadczenia pieniężnego za okresy przebywania poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej – ok. 315 000 zł rocznie.

Oszczędności wynikające z regulacji wynoszą łącznie – ok. 1 609 220 zł rocznie.

Regulacja nie będzie miała wpływu na budżety jednostek samorządu terytorialnego.

Wskazane wyżej wydatki związane z proponowanymi zmianami bilansują się z oszczędnościami, które powstaną z ograniczenia innych wydatków w ramach środków będących w dyspozycji Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Koszty związane z wprowadzanymi zmianami zostaną sfinansowane w ramach limitów wydatków ustalonych w części 42 – Sprawy wewnętrzne, której dysponentem jest Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, w ramach środków będących w dyspozycji Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

Tym samym wprowadzane ustawą zmiany nie będą skutkować zmianą poziomu wydatków Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców w stosunku do wielkości wynikających z obowiązujących przepisów.

4. Wpływ regulacji na rynek pracy

Regulacja nie będzie miała wpływu na rynek pracy.

5. Wpływ regulacji na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość

Regulacja nie będzie miała wpływu na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość.

6. Wpływ regulacji na sytuację i rozwój regionalny

Regulacja nie będzie miała wpływu na sytuację i rozwój regionalny.